

θεμιά της λεπτομέρεια. "Η: μαζί με τὸ χρέος τοῦτο, κ' ἐξὸν ἀπὸ τὸ χρέος τοῦτο, θὰ ἀνασκουμπωθῶν, ἀποφασισμένοι νὰ κατεβῶνε στὸ δρόμο, νὰ μποῦνε στὴ ρέντα, γιὰ τὸ κονταροχτύπημα. Μὰ καὶ τότε πρέπει νὰ ξέρουν πῶς δὲν εἶναι τοῦ καθενὸς τέτοιοι ἀγῶνες, μετ' ὅλη τὴν καλὴ διάθεσιν τοῦ καθενός, πῶς ἀνάγκη θὰ εἶναι νὰ παραζώσουνε τῶν ὀπλῶν τους τὴν τιμὴν σὲ τρεῖς σὲ δυό, σὲ ἓνα, ἀδιάφορο, μὰ πάντα σὲ δόκιμασμένους Στρατιῶτες τοῦ λόγου, σὲ ἀνθρώπους τῆς φωτιᾶς, μελετημένους ἀπ' ἄκρη σὲ ἄκρη, καὶ ἀρματωμένους ὡς τὰ δόντια, ποὺ εἴτε μιᾶς Τέχνης εἶναι ἀκριβοί, εἴτε μιᾶς Ἐπιστήμης λειτουργοί, θὰ εἶναι πάντα μαστόροι. Γιατὶ ἀλλοιῶτικα, κιντυνεύουμε νὰ ξανακούσουμε τὸ περίφημο λαϊκὸ ἐπίγραμμα ποὺ μᾶς φύλαξε στὸ «Τίρι-Λίρι» τοῦ ὁ Ὀρφανίδης:

Σὰ δὲν ἤξερες, βρὲ Φράγκε, νὰ παλαίψης,
τί κολνοῦσες τὰ χαιτιά
σιὰ σοκκάκι τὰ πλατιά;

Κ' ἐδῶ δὲν ἔχει λόγο ἡ «μέση ὁδός», ἡ ὑμνολογομένη. Τὸς στοχασμοὺς τούτους ἀθελα μὲ ξύπνησε ἡ σύστασις καὶ ἡ προκήρυξις τοῦ Πρότυπου. Μή με παρεγγήγετε. Πολλὸ ἐλπίζω καὶ ἄδολα πιστεύω στὴν καρδιά καὶ στὴν εὐλικρίνεια, στὴ μάθησις καὶ στὴ γνώμη τῶν ἀξιότιμων ἱδρυτῶν. Ἐλπίζω καὶ πιστεύω πῶς θὰ πάῃ πρῶτα ἡ δουλειά. Μὰ τί τὸ θέλετε; Δὲν εἶμαι πεσομιστής καθάριος, δηλαδὴ ἄνθρωπος ποὺ ὅλα νὰ μὲ δείχνουνται πῶς πηγαίνουν τοῦ βρόντου καὶ τοῦ κάκου, καὶ ἀπὸ τίποτε νὰ μὴν περιμένω τίποτε καλὸ, δὲν εἶμαι πάλε καὶ ἀπὸ κείνους ποὺ ὅλα τὰ βρίσκουνε ρόδινα μέσα στὸν ἐλκρόδειο κόσμο. Θυμοῦμαι τὸν ὁρατὸ στίχο τοῦ ποιητῆ:

Car le seul juste point est un jeu de balance.

Κ' εἶναι ἡ μόνη περίστασις ποὺ κανεὶς θὰ μποροῦσε νὰ μὲ βαρπτίτῃ μεσοδείτῃ.

Μὲ ἀπειρη ἀγάπῃ καὶ τιμῇ» κτλ. κτλ.

Τὸ γράμμα γράφτηκε ἀπὸ τὸν περασμένο Ἀπρίλη, μὰ δὲ στάλθηκε· τὸ εἶχα κρατήσῃ στὰ χαρτιά μου, ἀπὸ κάποιο στοχασμό, κ' ὕστερα νόμισα περιττὸ τὸ στάλσιμό του. Ὅμως ἀπὸ τότε τὰ πράγματα κάπως ἀλλάξαν. Δασκάλοι καὶ δασκαλικοὶ τοῦ ριχτήκανε τοῦ Πρότυπου, ἀναγκαστήκαν οἱ ἱδρυτὲς νὰ σταυρώσουν τὰ σπαθιά τους καὶ τίς βέργες τους· κηρύχτηκε τῆς δημοτικῆς μας, ἀκόμα καὶ ἄλλη μιὰ φορά, ὁ Ἱερὸς Πόλεμος. Τὸ γράμμα μου περιττὸ πιά νὰ σταλθῇ, μὰ ὅχι περιττὸ καὶ νὰ τυπωθῇ. Μαζί μετ' ἄλλα μου ἀρθράκια, πρόχειρα καὶ ἄταχτα, ποὺ θὰ τὰ κολουθήσουν ἴσως. Μονομάχος δὲν εἶμαι. Νομίζω πῶς μιὰ κιθάρα καλῆτερα

θὰ μοῦ ταίριαζε. Μὰ ἡ περίστασις τὸ φέρνει. Τί νὰ γίνῃ!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

Νειρέβουμαι, νειρέβουμαι κάποια ταξίδια ἀπέραντα
Καὶ τοὺς ἀνέγγιχτους ὁρυμῶν καὶ τίς πλατιεὺς ἐρμίες,
Τίς τροπικὲς νυχτεῖς καὶ τίς παιδοῦλες τίς Κρηολικὲς;
᾿Ω Ἀσίες, Εὐρώπες, Ἀφρικὲς, Ὡκεανίες!

Νὰ σᾶς ῥουφήξω λαχταρῶ, πνοὲς τοῦ Ἀτλαντικοῦ;
Κι' ἀπὸ τὴν πλώρη ν' ἀγναντέβω καπειτάνος
Νέες στεριεὶς, νέες θάλασσες καὶ πάντα νέους ὀρίζοντες,
Καὶ νᾶμ' ὁ ἀπάτριδος ἐγὼ καὶ νᾶμαι ὁ κοσμοπλάνος!

*
*

Μὰ πὺδ συχνὰ νειρέβουμαι κάποια ταξίδια εἰδὸλλια
Κ' ἓνα νησι τοῦ Ἰόνιου μέσα σὶτὸν πρᾶο τὸν ἥλιο,
Σ' ἔρμο ἀνατάρχο γιαλὸ μ' ἓνα γυναικίνο ἀνάστημα
Νὰ πλάσω μὲν τὸ ἐρημικὸ, κρυαύονο βασίλειο...

Κ' ἐκεῖ, μετ' ὁ γλυκὸ νερὸ καὶ τὸ μελαχρινὸ ψωμί,
Τὴν ἡμερὴ ζωὴ νὰ ζήσω,
Ἀγάπες, ὧ μικροὶ καημοὶ μετ' ὁ σπασμένα τὰ φτερά,
Ὅλες ἐδῶ νὰ φέρω σας καὶ νὰ σᾶς ἀναστήσω...

ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΑ ΤΟΥ ΧΛΩΡΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Τὸ γαλλικὸ χλωρὸ χωριὸ τὸ βάζει ἀκόμα ὁ νοῦς;
Οἱ μέλεγοι τὸ σκέπαζαν, οἱ φλαμουριεὶς, τὰ ἐλάτια,
Στὴ στράτα συχνὸβλέπαμε τοὺς σταυρωμένους τοὺς
Χριστοὺς

Θρηνητικὰ π' ἀνέβαιναν στοῦ ὀρίζοντα τὰ πλάνα.

Στὴ στράτα, ποὺ μᾶς ἔφερνε στῆς ἀκροποταμιᾶς
Τὰ πόσκιο νὰ δροσίσουμε τὸ νοῦ κάπου ἀπ' τὰ φύλλα,
Πῶς ἡ μουρμούρα τοῦ νεροῦ παράξενα ἔσμιγε μετ' ἡμᾶς,
Μὲ τὴν καμπάνα τῇ γριὰ νοσταλγικὰ ποὺ ἐμίλα—

Στὴ στράτα ποὺ ἀπαντούσαμε κοπάδι, ἀγκαλιαστά,
Τίς Φραγκοπούλες νὰ γυρνοῦν ἀπ' τὴν πλατειὰ τῇ χώρᾳ,
Στὴν ξένη γλώσσα ἐνθιμίζαν τὰ μύρια κρυφομιλητὰ
Καὶ τὰ κορμιά τρικύμιζαν στ' ἀποσπερνοῦ τὴν ὥρα.

ΒΡΑΔΙΝΕΣ ὉΡΕΣ

Τὸ βράδι ἀπόψε καθεὶ νὰ τ' ἀγαπήσω θέλησα
Καὶ μετ' ὁ ἔξω τὴν καρδιά τὸν κόσμον ὀλο δένω,
Κ' ἔτσι τὴν ὄψη νοιώθω μὲν καὶ ἀφρόντιστη καὶ
πρόσχαρη

Σὰν κοριτσένιο πρόσωπο σ' ἓνα βιολλὺ γυρμένο.

Τὸ βράδι ἀπόψε καθεὶ νὰ τ' ἀγκαλιάσω θέλησα
Χωρὶς τὸ λόγὸ νὰ κρατῶ καὶ τὸ γιατί νὰ ξέρω,

Νὰ τ' ἀγκαλιώσω θέλησα δέντρα καὶ ζῶα καὶ πράματα
Καὶ τὸ παιδάκι τ' ἄγουρο καὶ τὸ σκυμμένο γέρο.

Τὸ βράδι αὐτὸ κυκλώστε με μὲ τίς μορφές τίς γνώριμες
Κι ὅλα τὰ μικροπράματα νὰ τ' ἀροδιάστε δμάδι,
Καὶ τὰ συνηθισμένα μου θάρχισω ἐγὼ μιλήματα.
ὦ! πάντα κι ἂν ἀγάπαγα καθὼς αὐτὸ τὸ βράδι

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΑΡΙΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

Ξέρετε τί θὰ πεῖ φάριον; Μήπως μικρὸς φάρος, δηλ. φανάρι; Ὁχι. Μήπως ὁ φάρος ποὺ κάνουμε σουπά; Οὔτε. Ἄς ἀνοίξουμε τὸ λεξικὸ τοῦ Passow, γιὰ νὰ δοῦμε τί σημαίνει αὐτὴ ἡ νεοελληνική λέξη.

Φάριον: Demin. von φᾶρος. Δηλ. μικρὸν φᾶρος (μὲ περισπωμένη). Ἄς δοῦμε λοιπὸν τὸ φᾶρος.

Φᾶρος, εὖς, το: jedes grosse Stück zeug, Tuch, Laken, Leinwand. (Δηλαδή κάθε μεγάλη κομμάτι ύφανμα, πανί, σεντόνι, κλπ). — Ein weiter Mantel, ohne Aermel, den besonders die Männer als Ueberwurf über dem Leibrocke (χιτῶν) trugen; doch trugen auch Frauen dieses Kleidungsstück; es konnte wie eine Art Kappe oder Schleier über den Kopf gezogen werden. (Ἔνα εἶδος μαντύα, χωρὶς μανίκια, ποὺ τὸ φοροῦσαν προπάντων οἱ ἄντρες γιὰ πανωφόρι, πάνω ἀπὸ τὸ χιτῶν τους, μὰ τὸ φοροῦσαν καὶ γυναῖκες αὐτὸ τὸ φόρεμα. Μποροῦσε καὶ νὰ τραβηχτεῖ στὸ κεφάλι σὰν κουκούλα ἢ πέπλος.) — Καὶ παρακάτω: Auch wurde es als Leichentuch über den Todten ausgebreitet. (Τὸ μεταχειριζόντουσαν λοιπὸν καὶ γιὰ σάβανο, γιὰ νὰ σκεπάζουν τοὺς πεθαμένους). Ἄλλη σημασία εἶναι Segeltuch δηλ. καραβόπανο. Καὶ ἀφοῦ μᾶς παραπέμπει τὸ λεξικὸ στὸν Ὅμηρο, Σοφοκλῆ κ.τ.λ., λέει: Das Wort findet sich in Prosa nur bei Herodot. (Ἡ λέξη σιὸν πεζὸ λόγῳ βρίσκεται μόνο στὸν Ἡρόδοτο).

Μὲν στὸν Ἡρόδοτο; Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀλήθεια. Αὐτὴ εἶναι λέξη κοινὴ τῆς καθαρῆς. Ποῦ νὰ τὸ ξέρει ὁ Passow! Ὅτα θὰ βγεῖ καινούργια ἐκδοσις, πρέπει νὰ γράψει κανεὶς στοὺς ἐκδότες νὰ διορθώσουνε τὴν ἀνακρίβεια ἔτσι:

In Prosa nur bei Herodot und bei den Euzonen: Στὸν πεζὸ λόγῳ βρίσκεται μόνο στὸν Ἡρόδοτο καὶ στοὺς εὐζώνους. Καὶ πᾶσι νὰ πεῖ φέσι!

Πῶς κατέντησε φέσι καὶ ποιὸς εἶταν ὁ σοφὸς

ποὺ τὸ φεσοποίησε, μυστήριο. Ἡ μόνη σχέσὴ ποὺ ἔχει μὲ τὸ φέσι εἶναι πὼς δὲν ἔχει μανίκια καὶ ὅτι τὸ φοροῦσαν περισσότερο οἱ ἄντρες, μὰ καὶ οἱ γυναῖκες καμιά φορά, καὶ πὼς μποροῦσε νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ σκεπᾶσαι τὸ κεφάλι, σὰν τὸ μπουρνούζι ἢ τὸ σάλι. Ἴσως καὶ πὼς τὸ μεταχειριζόντουσαν καὶ γιὰ νὰ σκεπάζουν τοὺς πεθαμένους!

Αὐτὴ εἶναι ἡ ωραία λέξη, ποὺ μ' ἔνα πῆδημα 24 αἰώνων, ἀπὸ σεντόνι, μποζᾶς, καραβόπανο, σάβανο ἔγινε φέσι εὐζωνικό. Μποροῦσε ἀκόμα καλύτερα νὰ σημαίνει: πᾶπλωμα, πατσαβούρα, χαλί, τέντα, σακκί, τσουβάλι. Κ' ἔτσι ἔγινε τὸ φέσι ἀντάξιο τῆς ἱστορίας καὶ μᾶς κάνει νὰ φανταζόμαστε τὸν Ἡρόδοτο μὲ φέσι μὲ φούντα. Μοῦ φαίνεται, πὼς τὸ φάριον φωτίζει σὰ φανάριον τὴν error naturæ, ποὺ ἔγινε στὸ ρωμαϊκὸ κεφάλι μερικῶνε γιὰ τὴ γλῶσσα ἢ error mentis ἂν θέτε.

Ἄν θέτε τώρα νὰ μάθετε, πὼς θάλεξαν οἱ ἀρχαῖοι τὸ τσαρούχι, ἂν τὸ ξέρανε, σὰ; τὸ λέω: Ταρρούχιον. — Ἡ παραγωγὴ εἶναι ἀπὸ τὸ ταρρός, ποὺ λεγεται ἀντὶ ταρσός στὸν Ἀριστοφάνη καὶ Θεόφραστο!

ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΑΜΟΥΡΓΙΑΝΕΣ ΓΡΑΦΕΣ

ΣΤΟ ΧΑΣΑΠΙΟ

Θλιβερά κι ἀργὰ χτυπᾷ ἡ καμπάνα. Κάποιο παιδάκι πέθανε κ' οἱ καλοὶ νησῶτες σταυροκοποῦνται. Μέσα στὴ χώρα ἡσυχία, γιατί λείπουν ὅλοι στίς δουλειές τους. Αἶγροι μαθῆς εἶναι ὡς τὰ τώρα ἀποθερισμένοι, οἱ περισσότεροι δὲ θερίσαν ἀκόμα. Ἐπειτα ἔχουνε στάλῶνι τὰ μαερέματα τους, ὅπως λένε τὴ φάβα. Τὴ λένε, τὸ μαερέμα τὴ λένε καί, τὸ φάβα. Σὲ λιγάκι ὅλο τὸ χωριὸ τὸ ξέρει πὼς πέθανε τὸ παιδάκι, τὸ ξέρουνε στὰ σπίτια, τὸ ξέρουνε κι ὅσοι δουλεύουνε ὄξω, ἀλάργον, κ' ἔτσι τὰ προσκλητήρια τῶν Ἀθηναίων δὲν ἔχουνε πέραση δῶ. Ἡ καμπάνα τὰ λέει ὅλα, ὅπως τὰ λέει καὶ σ' ὅλα τὰ χωριά τῆς Ἑλλάδας.

«Σφάξαν».

Βρὲ ἀπὸ ποῦ ἦρθ' αὐτὴ ἡ φωνή; Σφάξαν, λέει! δρόμο λοιπὸν γιὰ τὸ χασάπη.

Στάλῃθαι, ὁ χασάπης, ποῦναι καὶ μπακάλης καὶ μανάβης καὶ λαϊνᾶς καὶ ἔμπορος ψιλικῶν εἰδῶν, ὅπως λέτε σεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ἔσφαξε ρίφι, παχύ. Αὐτὸ φορὲς τὴ βδομάδα σφάζουνε τέσσερα πέντε ρίφια, μὰ τώρα εἶναι ἡ καλοκαιρινὴ σαρακοστή κι ὁ κοσμάκης νηστεύει. Ἄς πάρουμε λοιπὸν. Μὰ ὁ χασάπης δὲν ἀδιδάξει νὰ μᾶς κόψη κρέας. Φτειάνει τὸ